Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA
PEDRO KRUSA VILJALONA [*PEDRO CRUZ VILLALÓN*] SECINĀJUMI,
sniegti 2012. gada 2. februārī[1]

Lieta C-514/10

Wolf Naturprodukte GmbH
pret
Sewar spol. sro

(Nejvyšší soud České republiky (Čehijas Republika) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Spriedumu izpilde civillietās un komerclietās — Regulas (EK) Nr. 44/2001 piemērojamība laikā — 66. pants — Pienākums izpildīt spriedumu, kas citā dalībvalstī ir pasludināts pirms valsts, kurā lūgts izpildīt šo spriedumu, pievienošanās Eiropas Savienībai

I – Ievads

1. Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās[2] – lai arī šī regula ir stājusies spēkā 2002. gada 1. martā[3] – 66. pantā ir reglamentēts, kurām tiesvedībām un attiecīgā gadījumā – tiesu nolēmumiem *ratione temporis* ir piemērojamas šajā regulā ietvertās tiesību normas, kuras, kā norāda regulas nosaukums, attiecas tieši uz jurisdikcijas noteikšanu un atbilstošo spriedumu atzīšanu un izpildi.

2. Saistībā ar kādu lūgumu par Austrijā taisīta sprieduma izpildi Čehijas Republikā iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai iepriekš minētā tiesību norma ir interpretējama tādējādi, ka, lai varētu piemērot šīs regulas noteikumus, ir (vai nav) pietiekami, ka attiecīgā sprieduma pasludināšanas brīdī regula ir stājusies spēkā vienīgi tajā valstī, kurā ir taisīts attiecīgais spriedums, tādējādi neņemot vērā situāciju, kāda saistībā ar regulu pastāv sprieduma izpildes valstī.

3. Šādā formulējumā un kā turpinājumā mēģināšu paskaidrot, jautājums, kas rodas praktiskajā ziņā un vienlaicīgi ir arī galvenais šīs lietas priekšmets, ir par to, kādā apmērā iepriekš minētā 66. panta noteikumi var tikt piemēroti to dalībvalstu teritorijās, kuras Eiropas Savienībai ir pievienojušās pēc šīs regulas spēkā stāšanās, jo šis jautājums nav minētajā regulā tieši reglamentēts.

1 — Oriģinālvaloda – spāņu.
2 — OV 2001, L 12, 1. lpp.; turpmāk tekstā – "Regula 44/2001" vai "regula".
3 — Regulas 76. pants.

II – Atbilstošās tiesību normas

A – *Savienības tiesības: Regula Nr. 44/2001*

4. Regulas Nr. 44/2001 preambulas 5. apsvērums ir izteikts šādā redakcijā:

"Dalībvalstis saskaņā ar Līguma 293. panta ceturto ievilkumu 1968. gada 27. septembrī noslēdza Briseles Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās, kurā grozījumi izdarīti ar konvencijām par jaunu dalībvalstu pievienošanos minētajai konvencijai (turpmāk tekstā – "Briseles konvencija"). 1988. gada 16. septembrī dalībvalstis un EBTA valstis noslēdza Lugāno Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komerclietās, kas ir 1968. gada Briseles konvencijas paralēlā konvencija. Sākts darbs šo konvenciju pārskatīšanai, un Padome ir apstiprinājusi pārskatīto dokumentu saturu. Jānodrošina šajā pārskatīšanā panākto rezultātu nepārtrauktība."

5. Šīs pašas regulas preambulas 19. apsvērumā ir noteikts:

"Būtu jānodrošina vajadzīgā nepārtrauktība starp Briseles konvenciju un šo regulu, un tālab būtu jānosaka pārejas noteikumi. Šī pati vajadzība attiecas uz Briseles konvencijas interpretāciju Eiropas Kopienu Tiesā, un 1971. gada protokols joprojām būtu jāpiemēro arī lietām, ko izskata tiesā pēc šīs regulas spēkā stāšanās dienas."

6. Šajā preambulas 19. apsvērumā minētie pārejas noteikumi ir ietverti Regulas Nr. 44/2001 66. pantā, saskaņā ar kuru:

"1. Šo regulu piemēro vienīgi attiecībā uz tiesvedību, kas uzsākta, un dokumentiem, kas oficiāli sagatavoti vai reģistrēti kā publiski akti, pēc šīs regulas stāšanās spēkā.

2. Tomēr, ja tiesvedība izcelsmes dalībvalstī bija uzsākta pirms šīs regulas stāšanās spēkā, pēc minētās dienas pieņemtus spriedumus atzīst un izpilda saskaņā ar III nodaļu,

a) ja tiesvedība izcelsmes dalībvalstī bija uzsākta pēc Briseles konvencijas vai Lugāno konvencijas stāšanās spēkā gan izcelsmes dalībvalstī, gan dalībvalstī, kurā prasa atzīšanu vai izpildi;

b) visos pārējos gadījumos – ja jurisdikcijas pamatā ir normas, kas atbilst II nodaļas noteikumiem vai noteikumiem kādā konvencijā starp izcelsmes dalībvalsti un dalībvalsti, kurā prasa atzīšanu vai izpildi, kura bija spēkā, kad tika uzsākta tiesvedība."

7. Regulas Nr. 44/2001 76. pantā ir noteikts, ka "šī regula stājas spēkā 2002. gada 1. martā".

B – *Valsts tiesiskais regulējums*

8. Saskaņā ar *Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním* (Likums par starptautiskajām privātajām un procesuālajām tiesībām; turpmāk tekstā – "*ZMPS*") 37. panta 1. punktu "Čehijas tiesu kompetencē ir izskatīt strīdus saistībā ar īpašumu, ja tas tā ir noteikts Čehijas tiesību normās".

9. *ZMPS* 63. pantā ir noteikts, ka "ārvalsts tiesu iestāžu spriedumi [..] 1. pantā uzskaitītajās lietās Čehijas Republikā ir spēkā, ja kompetentās ārvalsts iestādes tos ir atzinušas par juridiski saistošiem un tos ir atzinušas Čehoslovākijas iestādes".

10. Minētā likuma 64. pantā ir noteikts, ka "ārvalsts tiesas spriedumu nevar atzīt vai izpildīt, ja: [..]

c) lietas dalībniekam, attiecībā uz kuru ir jāatzīst spriedums, saskaņā ar ārvalsts iestādes procedūru ir tikusi liegta iespēja pienācīgi piedalīties tiesvedībā, it īpaši, ja viņam personīgi nav tikusi izsniegta pavēste ierasties tiesā vai paziņots dokuments par tiesvedības uzsākšanu, vai ja viņam personīgi nav ticis paziņots pretējās puses iesniegtais dokuments par tiesvedības uzsākšanu;

d) atzīšana būtu pretrunā Čehijas sabiedriskajai kārtībai;

e) nav nodrošināta savstarpība; savstarpība nav nepieciešama, ja ārvalsts tiesas spriedums nav vērsts pret Čehijas pilsoni vai juridisku personu".

III – Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

11. Ar *Landesgericht für Zivilrechtssachen de Graz* (Grācas apgabala civillietu tiesa, Austrija) 2003. gada 15. aprīļa spriedumu sabiedrībai *Sewar spol. sro*. tika piespriests samaksāt *Wolf Naturprodukte GmbH* noteiktu summu.

12. 2007. gada 21. maijā *Wolf Naturprodukte GmbH* iesniedza prasību *Okresní soud ve Znojmě* (Znojmo apgabaltiesa, Čehijas Republika), kurā lūdza atzīt iepriekš minēto Austrijas tiesas pasludināto spriedumu par izpildāmu Čehijas Republikā un tālab uzlikt arestu parādnieka mantai. Savas prasības pamatojumam *Wolf Naturprodukte GmbH* atsaucās uz Regulas Nr. 44/2001 noteikumiem.

13. Ar 2007. gada 25. oktobra nolēmumu *Okresní soud ve Znojmě* prasītājas prasību noraidīja, norādot, ka Regulas Nr. 44/2001 66. panta 1. un 2. punkta noteikumi šajā lietā nav piemērojami *ratione temporis*. Tādējādi, pamatojoties uz *ZMPS*, *Okresní soud* secināja, ka Austrijas tiesas spriedums neatbilst nosacījumiem, kuriem jābūt izpildītiem, lai šo spriedumu varētu atzīt un izpildīt Čehijas Republikā. Pirmkārt, attiecīgais spriedums esot pasludināts aizmuguriski un no lietas materiāliem varot secināt, ka personai, pret kuru celta izpildīšanas prasība, bija liegta iespēja pienācīgi piedalīties tiesvedībā (lūgums sākt tiesvedību parādniekam tika paziņots 2003. gada 15. aprīlī un galīgais spriedums tika pasludināts tajā pašā dienā). Otrkārt, neesot izpildīts nosacījums par savstarpību nolēmumu atzīšanā un izpildē starp Čehijas Republiku un Austrijas Republiku.

14. *Wolf Naturprodukte GmbH* šo nolēmumu pārsūdzēja apelācijas kārtībā. Ar 2008. gada 30. jūnija nolēmumu *Krajský soud v Brně* (Brno apgabaltiesa) šo apelācijas sūdzību noraidīja, atstājot pirmajā instancē taisīto spriedumu negrozītu.

15. Tad kreditoruzņēmums iesniedza kasācijas sūdzību *Nejvyšší soud České republiky* (Čehijas Republikas Augstākajā tiesā), apgalvojot, ka Regulas Nr. 44/2001 66. pants esot jāinterpretē tādējādi, ka regulas piemērojamība ir nosakāma atkarībā no tā, kad šī regula stājusies spēkā vispār, nevis kad tā stājusies spēkā konkrētā dalībvalstī.

16. Uzskatot, ka pēc iepriekš minētajā 66. pantā teiktā Regulas Nr. 44/2001 piemērojamība laikā nav skaidri nosakāma, *Nejvyšší soud* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās 66. panta 2. punkts ir interpretējams tādējādi, ka, lai varētu piemērot šo regulu, ir nepieciešams, lai sprieduma pasludināšanas brīdī šī regula būtu bijusi spēkā gan valstī, kuras tiesa ir taisījusi spriedumu, gan arī valstī, kurā lietas dalībnieks ir pieprasījis šī sprieduma atzīšanu un izpildi?"

IV – Tiesvedība Tiesā

17. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesas kancelejā tika reģistrēts 2010. gada 2. novembrī.

18. Rakstveida apsvērumus ir iesniegusi Čehijas Republika, Latvijas Republika, Vācijas Federatīvā Republika un Komisija.

V – Prejudiciālā jautājuma vērtējums

A – *Par 66. panta nozīmi un saturu un par uzdotā jautājuma tvērumu*

19. Saistībā ar iepriekš jau izklāstīto iesniedzējtiesas jautājumu, manuprāt, vispirms ir jāveic daži precizējumi.

20. Pirmkārt, jāatzīmē, ka neatkarīgi no tā, ka formāli jautājums ir uzdots tieši par 66. panta 2. punktu, konkrēti – par "telpisko" nozīmi, kādā formulējums par regulas "stāšanos spēkā" ir lietots šajā pārejas noteikumā, ir visnotaļ skaidrs – kā turpinājumā varēs pārliecināties –, ka šim "stāšanās spēkā" jēdzienam katrā no abiem šā panta punktiem nevar būt atšķirīga nozīme. Tādēļ uzskatu, ka jautājums ir attiecināms uz 66. pantu kopumā, tā punktiem esot nenošķiramiem.

21. Otrkārt, ir svarīgi izprast šīs tiesību normas nozīmi un uzbūvi; īsāk sakot – tās "vietu" Regulā Nr. 44/2001 kopumā.

22. Kā pagaidu noteikums 66. pants tieši atbilst tiesiskās drošības mērķim. Turklāt, ņemot vērā attiecīgo regulas mērķi (jurisdikcija, spriedumu atzīšana un izpilde), bija būtiski precizēt *ratione temporis*, kurās tiesvedībās un kuriem spriedumiem vajadzības gadījumā ir piemērojami tās noteikumi.

23. Tālab Savienības likumdevējs šī iepriekš minētā panta pirmajā punktā ir paredzējis pašu noteikumu un tā otrajā punktā – izņēmumu. Noteikums ir gluži vienkārši tāds, ka regulas noteikumi ir piemērojami attiecībā uz tiesvedībām, kas uzsāktas pēc tās spēkā stāšanās. Tas nozīmē – kas ir svarīgi –, ka regula šajā gadījumā ir piemērojama visādā ziņā, proti, gan jautājumā par jurisdikciju, gan jautājumā par atbilstošo spriedumu atzīšanu un izpildi.

24. Izņēmums, ievērojot turpmāk izklāstītos apsvērumus, ir regulas noteikumu piemērošana attiecībā uz tiesvedībām, kas tās spēkā stāšanās brīdī bija jau uzsāktas, bet vēl nebija pabeigtas; proti, – un tas ir tieši paredzēts – attiecībā uz tiesvedībām, kurās spriedums ir pasludināts pēc minētās spēkā stāšanās. Šādos gadījumos Regulai Nr. 44/2001 jābūt piemērojamai tikai tajā daļā, kas attiecas uz spriedumu atzīšanu un izpildi, un, kā izriet no loģiskiem apsvērumiem, noteikumi, saskaņā ar kuriem attiecīgajā laikā tika noteikta jurisdikcija šo spriedumu pasludināšanai, nevar tikt apstrīdēti. Šis izņēmums ir paredzēts virknei gadījumu, kā tas izriet no jau citētajā 66. panta 2. punktā paredzētā. Bez vajadzības tajos iedziļināties un neraugoties uz turpinājumā precizēto, ir skaidrs, ka šie gadījumi kā izņēmums no normas ir jāinterpretē šauri un – kā uzreiz redzams – tik plaša interpretācija kā Vācijas pārstāvju piedāvātā nav pieļaujama.

25. Ņemot vērā visu iepriekš minēto un galu galā to, ko konkrētajā Regulas Nr. 44/2001 spēkā stāšanās brīdī "stāšanās spēkā" nozīmē "telpiskā" ziņā, nav ne mazāko šaubu, ka regula tāpat kā jebkurš cits Savienības tiesību akts, ja vien nav īpaši noteikts citādi, Savienības teritorijā stājas spēkā bez vajadzības vēl ko piebilst. Taču valstīs, kuras Eiropas Savienībai pievienojas vēlāk, regula stājas spēkā tikai to pievienošanās brīdī[4].

4 — Pievienošanās līgumā par Regulas Nr. 44/2001 piemērošanu nav paredzēta neviena īpaša norma, no kā izriet, ka tā atbilstoši pašā regulā noteiktajam ir uzskatāma par Čehijas Republikā spēkā esošu no 2004. gada 1. maija.

26. Tas nozīmē, ka Regulas Nr. 44/2001 spēkā stāšanās brīdī 2002. gadā nebija nekāda pamata vaicāt, vai ir vai nav pietiekami, ka regula ir stājusies spēkā tikai tajā valstī, kurā ticis taisīts attiecīgais spriedums. Tas tā ir tādēļ, ka visas dalībvalstis atrodas vienlīdzīgā situācijā attiecībā uz šo tiesību aktu [5].

27. Šajā ziņā nebūtu lieki norādīt, ka, manuprāt, jebkurš vērtējums, kurā mēģināts izdarīt secinājumus no atšķirībām starp iepriekš minēto 66. pantu un atbilstošajiem agrākajiem Briseles un Lugāno konvenciju noteikumiem, ir ļoti apšaubāms [6].

28. Tādēļ jautāt, vai saistībā ar tiesisko stāvokli, kas radies pēc divus gadus vēlāk notikušās Eiropas Savienības pirmās paplašināšanās, ir iespējams dažas dalībvalstis nošķirt no citām (un attiecīgajiem Savienības pilsoņiem), piemērojot 66. pantā ietverto atsauci uz "stāšanos spēkā", lielā mērā un praktiski nozīmē vaicāt, vai attiecībā uz jaunajām dalībvalstīm (un iepriekš minētajiem pilsoņiem) ir jāliedz pārejas noteikuma – 66. panta – piemērošana, kas atbilst ar tiesisko drošību tieši saistītiem mērķiem, un līdz ar to – tiesiskumam.

29. Šāda nostāja vispirms jau nozīmētu šo pārējas noteikumu interpretēt par "statisku" uzskatāmā izpratnē, kas nāktu par labu tikai tām valstīm, kuras regulas spēkā stāšanās brīdī jau bija Eiropas Savienības dalībvalstis, (un attiecīgajiem pilsoņiem). Taču tas rada problēmas.

30. Atbalstot tādu nostāju kā šajā gadījumā, saskaņā ar kuru jaunajām dalībvalstīm ir jāizpilda nolēmumi, kas ne tikai ir taisīti pirms to pievienošanās Eiropas Savienībai uzsāktās tiesvedībās – ko 66. panta 1. punktā ietvertais noteikums nepieļauj –, bet ir pat taisīti pirms regulas spēkā stāšanās – ko tāpat nepieļauj 66. panta 2. punktā paredzētais izņēmums –, nozīmētu liegt šīm valstīm (un attiecīgajiem Savienības pilsoņiem) gūt labumu no šo pārejas noteikumu pamatbūtības.

31. Izklāstot jautājumu šādi un turpmāk izklāstīto iemeslu dēļ uzskatu, ka gan tiesiskās drošības, gan tiesību aizsardzības tiesā principi (hartas 47. pants), kas ir visa 66. panta pamatā, liedz pieņemt iesniedzējtiesas jautājuma veidā formulēto nostāju, atbilstoši kurai pietiek ar to, ka attiecīgā sprieduma pasludināšanas brīdī regula valstī ir stājusies spēkā, lai rastos pienākums izpildīt šo spriedumu tajā dalībvalstī, kurā regula nebija spēkā ne tiesvedības uzsākšanas, ne arī sprieduma pasludināšanas brīdī [7].

B – *Iespēja 66. pantu kā pārejas noteikumu un tā priekšmeta dēļ interpretēt tikai "dinamiski"*

32. Regulas 66. pants ir pārejas noteikums, kas, ņemot vērā šīs regulas raksturu un saturu, nevar zaudēt, tā sacīt, savu funkcionalitāti 2002. gadā notikušās pārejas no konvencijas uz regulu gaitā atbilstoši šīs tiesību normas izpratnei, kuru varētu raksturot kā "statisku" (zināma veida "momentuzņēmums"). Tieši pretēji – ņemot vērā ar regulu reglamentētās jomas iezīmes, tas ir pārejas noteikums, kurš ar tiem pašiem nosacījumiem kā attiecībā uz valstīm (un pilsoņiem), kas Savienībā bija 2002. gadā, ir jāpiemēro ikreiz, kad tai pievienojas jaunas dalībvalstis. Jau esmu mēģinājis izskaidrot,

5 — Manuprāt, šo secinājumu nemaina arī Dānijas gadījumā pastāvošie īpašie apstākļi. Šajā ziņā skat. Peers, S., *Justice and Home Affairs Law*, Oxford EU law library, 3. izdevums, Nr. 8.2.5, 619. lpp.

6 — Briseles konvencijas 54. pantā (kurā grozījumi izdarīti ar 1989. gada 26. maija konvencijas par Spānijas Karalistes un Portugāles Republikas pievienošanos (OV L 285, 1. lpp.) 16. pantu) un Lugāno 1988. gada 16. septembra konvencijas 54. pantā *expressis verbis* ir paredzēta prasība par konvencijas "divkāršu stāšanos spēkā", proti, gan sprieduma izcelsmes valstī, gan valstī, kurā tiek lūgts piemērot normas par spriedumu atzīšanu un izpildi. Šāda veida prasības iekļaušana ir gluži loģiska saistībā ar šādu, galvenokārt uz savstarpību balstītu starptautisku dokumentu (tieši tādēļ tas ir ietverts arī Padomes 2007. gada 15. oktobra Lēmumam 2007/712/EK, lai Kopienas vārdā parakstītu Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV L 339, 1. lpp.), pievienotās konvencijas 63. pantā).

7 — Šāds viedoklis turklāt ir arī gandrīz vienprātīgi pārstāvēts juridiskajā literatūrā, it īpaši Vācijā, kurā šim jautājumam ir pievērsta īpaša uzmanība. Šajā ziņā citu starpā ir jāmin Kropholler, J., un von Hein, J., *Europäisches Civilprozeßrecht: Komentar zu EuGVO, Lugano-Übereinkommen 2007, EuVTVO, EuMVVO und EuGFVO*, 2011, 709.–717. lpp.; Becker, M., "Anerkennung deutscher Urteile in der Tschechischen Republik", no: *Balancing of interests. Liber Amicorum Peter Hay*, Frankfurte pie Mainas: Verlag Rect. und Wirtschaft GmbH, 2005, 26. lpp.; Hess, B., "Die intertemporale Andwendung des europäischen Zivilprozessrechts in den EU-Beitrittsstaaten", *IPRax 2004, Heft 4*, 375. lpp.; un Becker, M., un Müller, K., "Intertemporale Urteilsanerkennung und Art. 66 EuGVO", *IPRax 2006, FET 5*, 436. lpp.

kādēļ šajā lietā jautājuma veidā formulētā nostāja, manuprāt, ir pielīdzināma Regulas Nr. 44/2001 66. panta noteikumu "dezaktivizācijai" attiecībā pret tām valstīm (un pilsoņiem), kas Eiropas Savienībai pievienojās pēc regulas stāšanās spēkā. Šajā ziņā var teikt, ka ir nepieciešama "dinamiska" šā pārejas noteikuma interpretācija.

33. Kā tas citādāk nemaz nevarētu būt, šādu pieeju apstiprina arī sistēmiska un teleoloģiska Regulas Nr. 44/2001 interpretācija. Ar Regulu Nr. 44/2001, kura iecerēta kā līdzeklis pareizas iekšējā tirgus darbības nodrošināšanai, ir paredzēts veicināt un vienkāršot spriedumu atzīšanu un izpildi starp dalībvalstīm un, kā norādījusi Vācijas valdība, – šo ar "spriedumu brīvu apriti" civillietās un komerclietās saistītā mērķa[8] sasniegšanu varētu atvieglot, ja būtu iespējams atzīt spriedumus, kas ir pasludināti laikā, kad regula bija spēkā sprieduma izcelsmes dalībvalstī, pat ja tā arī vēl nebija spēkā dalībvalstī, kurā vēlāk tiek lūgts to atzīt vai izpildīt. Man tomēr šķiet, ka šāds risinājums nav iespējams, jo šī ar brīvu apriti saistītā mērķa sasniegšana nedrīkst apdraudēt attiecīgo prasītāja un atbildētāja interešu līdzsvaru.

34. Kā uzsvēru jau no paša sākuma, Regula Nr. 44/2001 ietver divus lielus materiālo tiesību kopumus, kuri tomēr veido vienu vienību, proti, no vienas puses, noteikumu kopums, kas reglamentē jurisdikcijas civillietās un komerclietās "sadalījumu" Eiropas Savienībā, un, no otras puses, noteikumi, kas reglamentē spriedumu atzīšanu un izpildi. Starp šiem abiem materiālo tiesību kopumiem pastāv cieša saikne, proti, rūpīgi izpētot regulu, redzams, ka Kopienu likumdevējs neparedz, ka kāds no tiem būtu piemērojams, vienlaikus nepiemērojot arī otru, tos uzskatīdams par vienotu veselumu.

35. [Regulas] 66. panta 1. punkts ir acīmredzams apstiprinājums manis nupat teiktajam. Kā vispārīgu atsauci regulas piemērojamības noteikšanai nosakot tiesvedības uzsākšanas datumu, ar 66. panta 1. punktu tiek nodrošināts, ka izpildāmais spriedums ir ticis pasludināts atbilstoši regulā paredzētajiem noteikumiem par jurisdikciju.

36. Zināmā mērā šī doma ir atspoguļota arī 66. panta 2. punktā. Lai arī, kā jau esmu norādījis, 66. panta 2. punktā formāli ir ietverts izņēmums no 66. panta 1. punktā paredzētā vispārīgā noteikuma, tomēr no materiāltiesiskā viedokļa un no šīs perspektīvas tas par izņēmumu ir uzskatāms ne visai lielā mērā. Proti, minētajā 2. punktā ir paredzēts, ka regulā ietvertie atzīšanas un izpildes noteikumi, prasībai esot celtai pirms, bet spriedumam pasludinātam pēc šīs regulas stāšanās spēkā, var tikt piemēroti virknē gadījumu, kas principā var būt saistīts ar to, ka sprieduma izcelsmes dalībvalsts tiesu jurisdikcija tika noteikta saskaņā ar pašā regulā ietvertajiem noteikumiem vai citiem identiska vai līdzīga satura noteikumiem, kas ietverti abām attiecīgajām dalībvalstīm saistošā starptautiskā konvencijā.

37. Šī mijiedarbība starp abiem Regulas Nr. 44/2001 pamatjautājumiem (jurisdikcija un atzīšana) izriet no vajadzības nodrošināt, lai tiesas nolēmumu brīva aprite tiktu īstenota lietas dalībnieku intereses līdzsvarojošā sistēmā. Nebīstoties pārlieku vienkāršot, var secināt, ka regulā ietverto noteikumu par jurisdikciju pamatmērķis ir aizsargāt atbildētāja intereses (jo tam tikai izņēmuma gadījumos nāktos tiesāties ārpus savas dzīvesvietas valsts), savukārt noteikumi par spriedumu atzīšanu un izpildi īpaši aizsargā prasītāju (kurš iespējami var panākt ātru, drošu un efektīvu sprieduma izpildi citā dalībvalstī)[9].

8 — Tas ir noteikts regulas preambulas 6. apsvērumā.

9 — Juridiskajā literatūrā skat. Kropholler, J., *op. cit.* Saistībā ar Briseles konvenciju skat. arī 1980. gada 21. maija sprieduma lietā 125/79 *Denilauler* (*Recueil*, 1553. lpp.) 13. punktu ("Tieši atbildētājam pamatlietā nodrošināto garantiju dēļ konvencija tās III nodaļā ir tik liberāla attiecībā uz atzīšanu un izpildi").

38. Tiesa uz šo ciešo saikni starp abiem noteikumu kopumiem ir tieši norādījusi savā 2006. gada 7. februāra atzinumā 1/03[10], kura 163. punktā ir teikts, ka "vienkāršoto atzīšanas un izpildes mehānismu, kas ir paredzēts minētās regulas 33. panta 1. punktā, saskaņā ar kuru dalībvalstīs pieņemtus nolēmumus atzīst pārējās dalībvalstīs bez vajadzības izmantot kādu procedūru un kura rezultātā atbilstoši tās pašas regulas 35. panta 3. punktam principā netiek pārbaudīta nolēmuma izcelsmes dalībvalsts tiesu jurisdikcija, pamato dalībvalstu savstarpēja paļāvība un it īpaši valsts, kurā atzīšana tiek prasīta, tiesas paļāvība uz izcelsmes valsts tiesu, ņemot vērā minētās regulas II nodaļā iekļautās normas par tiešo jurisdikciju".

39. Šīs lietas apstākļi parāda, kā ar izpratni, ka regula var būt piemērojama gadījumā, ja tiesvedība ir tikusi uzsākta pēc regulas spēkā stāšanās sprieduma izcelsmes dalībvalstī, taču pirms tās spēkā stāšanās valstī, kurā vēlāk tiek lūgts izpildīt attiecīgo spriedumu, var tikt pārrauta šī starp abām regulas regulējuma jomām pastāvošā saikne un līdz ar to izjaukts līdzsvars starp prasītāja un atbildētāja interesēm, proti, rezultāts, no kura Savienības likumdevējs, manuprāt, ir vēlējies izvairīties.

40. Vispirms ir jānorāda, ka aplūkojamā tiesvedība neietilpst nevienā no 66. panta 2. punktā reglamentētajiem gadījumiem. Pirmkārt, Čehijas Republika nebija noslēgusi nedz Briseles vai Lugāno konvenciju, nedz kādu citu konvenciju, kas to šajā jautājumā saistītu ar Austriju, un, otrkārt, normas, kas tika piemērotas, lai noteiktu Austrijas tiesas jurisdikciju, ne gluži bija "normas, kas atbilst II nodaļas noteikumiem", kā tas prasīts regulas 66. panta 2. punkta b) apakšpunktā. Turklāt piemērotas tika nevis II nodaļā (precīzāk – tās 2.–7. iedaļā) tieši un materiāltiesiski paredzētās normas, bet gan 4. pantā paredzētās valsts tiesību normas, kas ir piemērojamas, ja atbildētāja domicils nav kādā dalībvalstī. Iepriekš minētais, kā jau norādīts, nozīmē, ka atbildētājam nebija iespējas izmantot regulā paredzētos aizsardzības mehānismus (piemēram, atsaukties uz pienākumu par dokumentu laicīgu nosūtīšanu).

41. Ņemot vērā šos apsvērumus un turpinot to pašu argumentāciju, pamatproblēma, ko rada šī iepriekš minētā pieeja, ir tāda, ka atbildētājs, kura domicils ir valstī, kas tiesvedības uzsākšanas laikā vēl nebija Eiropas Savienības dalībvalsts, regulā toreiz tiktu uzskatīts par kādā trešajā valstī dzīvojošu. Tas nozīmē, ka, pat ja regula būtu piemērojama, atbildētājs uzņēmums no procesuālo tiesību viedokļa atrastos relatīvi neaizsargātākā juridiskajā situācijā nekā tā, kādā tas varētu atrasties gadījumā, ja tas būtu reģistrēts kādā no dalībvalstīm.

42. Pirmkārt, Austrijas tiesas jurisdikcija nebūtu tikusi noteikta nedz saskaņā ar Regulas Nr. 44/2001 3. pantu[11], nedz arī galu galā saskaņā ar regulā tieši un materiāltiesiski paredzētajām normām par jurisdikciju, kurās vispārīgs ir noteikums par lietu piekritību atbildētāja dzīvesvietas tiesām[12]. Tā kā atbildētājas domicils toreiz nebija kādā dalībvalstī, tad saskaņā ar regulas 4. pantu[13] jurisdikcija būtu noteikta saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā tika celta prasība (Austrijas tiesību akti par jurisdikciju).

10 — Krājums, I-1145. lpp. Lūgums bija jautājumā, vai Eiropas Kopienai ir ekskluzīva vai dalīta kompetence noslēgt jauno konvenciju par jurisdikciju un nolēmumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās, kuras mērķis ir aizstāt pašreizējo Lugāno konvenciju.

11 — Šajā [3.] pantā ir paredzēts: "1. Personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt citas dalībvalsts tiesā vienīgi saskaņā ar šīs nodaļas 2. līdz 7. iedaļā izklāstītajiem noteikumiem. 2. Jo īpaši pret tām nepiemēro I pielikumā izklāstītos valsts jurisdikcijas noteikumus."

12 — Šā viedokļa pamatojumam skat. 2009. gada 16. jūlija spriedumu lietā C-168/08 *Hadadi* (Krājums, I-6871. lpp.), kas attiecās uz Padomes 2003. gada 27. novembra Regulu (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV L 338, 1. lpp., OV Īpašais izdevums latviešu valodā, 19. nod., 6. sēj., 243. lpp.), un no kura 30. punkta izriet, ka attiecībā uz šīs regulas piemērošanu saistībā ar citā dalībvalstī pasludināta sprieduma par laulības šķiršanu atzīšanu nav nozīmes tam, kādus tieši tās jurisdikciju pamatojošus noteikumus ir piemērojusi attiecīgo spriedumu pasludinājusī tiesa, ja vien šīs tiesas jurisdikcijas pamatā varēja būt Regulas Nr. 2201/2003 3. panta 1. punkts.

13 — Saskaņā ar šā panta 1. punktu, "ja atbildētāja domicils nav kādā dalībvalstī, tad katras dalībvalsts tiesu jurisdikciju, ievērojot 22. un 23. pantu, nosaka attiecīgās dalībvalsts tiesību akti".

43. Otrkārt, atbildētājai nebūtu bijušas pieejamas arī noteiktas ar aizstāvību saistītas tiesības, uz kurām tā turpretim būtu varējusi atsaukties, ja tās domicils būtu bijis valstī, kas tiesvedības uzsākšanas laikā jau bija Eiropas Savienības dalībvalsts. Runa ir par tiesībām, kas ir paredzētas Regulas Nr. 44/2001 26. pantā, atbilstoši kuram, "ja atbildētājs, kura domicils ir vienā no dalībvalstīm, tiek iesūdzēts tiesā citā dalībvalstī un neierodas tiesā, tiesa pēc savas iniciatīvas paziņo, ka tai nav jurisdikcijas, ja vien tās jurisdikcija nav atvasināta no šīs regulas noteikumiem" (1. punkts); turklāt šī tiesa "aptur tiesvedību, kamēr nav pierādīts, ka atbildētājs ir varējis laikus saņemt dokumentu, ar ko celta prasība, vai līdzvērtīgu dokumentu, lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību, vai ka šajā nolūkā ir veikti visi vajadzīgie pasākumi" (2. punkts).

44. Šajā lietā problēma būtu tieši apstāklī, ka atbildētājam uzņēmumam iespējami nebūtu bijusi iespēja piedalīties tiesvedībā tādēļ, ka tam par tās uzsākšanu nav savlaicīgi paziņots[14]. Tādēļ nebūtu loģiski, ja varētu tikt prasīta sprieduma atzīšana atbilstoši Regulai Nr. 44/2001, jo tādējādi tiktu izjaukts starp lietas dalībnieku interesēm pastāvošais līdzsvars un savstarpējā mijiedarbība starp abām pamatjomām, uz kurām attiecas regula.

45. Iepriekš izklāstītajam gan no sistēmiskā, gan teleoloģiskā viedokļa jāapstiprina, ka vienīgā pareizā regulas interpretācija, kas būtu saderīga ar tiesiskās drošības principu un procesuālajām garantijām, ir interpretācija, kuras rezultātā uzskatāms, ka Regulas Nr. 44/2001 66. panta abos punktos ietvertā pārejas noteikuma pilnīga iedarbība dinamiski attiecināma uz ikvienas Eiropas Savienībai pēc attiecīgās regulas spēkā stāšanās pievienojušās dalībvalsts teritoriju.

46. Šī manis piedāvātā pieeja neizbēgami un tieši ietekmē atbildi uz iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu. Regula Nr. 44/2001 Čehijas Republikā ir piemērojama tikai tās 66. panta abos punktos paredzētajos nosacījumos vai, precīzāk sakot, ar tādu pašu iedarbību, kāda šai tiesību normai bija regulas spēkā stāšanās brīdī. Tādēļ jāatzīst, ka, lai saistībā ar lūgumu par sprieduma izpildi atbilstoši Regulas Nr. 44/2001 noteikumiem būtu iespējams atsaukties uz šo regulu, tai ir jābūt spēkā gan sprieduma izcelsmes dalībvalstī, gan dalībvalstī, kurā tiek lūgts izpildīt attiecīgo spriedumu.

VI – Secinājumi

47. Tādēļ ierosinu Tiesai uz *Nejvyšší soud České republiky* (Čehijas Republika) uzdoto prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās 66. pants ir interpretējams tādējādi, ka, lai būtu iespējams piemērot šo regulu, tai ir jābūt bijušai spēkā gan valstī, kuras tiesa ir pasludinājusi attiecīgo spriedumu, gan arī valstī, kurā kāds no lietas dalībniekiem ir lūdzis atzīt un izpildīt šo spriedumu, vai nu brīdī, kad tika uzsākta tiesvedība, vai, ja tas nav iespējams un ja vien ir izpildīti 66. panta 2. punktā paredzētie nosacījumi, – brīdī, kad tika pasludināts attiecīgais spriedums.

14 — Par atbildētāja, kas nav ieradies tiesā, tiesību ievērošanas "dubultās kontroles" sistēmu Regulā Nr. 44/2001 skat. 2006. gada 14. decembra sprieduma lietā C-283/05 *ASML* (Krājums, I-12041. lpp.) 29. un nākamos punktus un ģenerāladvokāta F. Ležē [*P. Léger*] šajā lietā 2006. gada 28. septembrī sniegto secinājumu 112. punktu. Tāpat ir jāatceras, ka saskaņā ar Regulas Nr. 44/2001 35. panta 3. punktu tiesa, kurā tiek prasīts atzīt spriedumu, nevar apstrīdēt izcelsmes valsts tiesas jurisdikciju. Šīs prasības pamatā ir arī pieņēmums, ka, ja reiz regula ir piemērojama, tad tas ir tāpēc, ka tās normas attiecībā uz jurisdikciju ir jau tikušas iepriekš piemērotas. Šajā ziņā skat. Becker, M., un Müller, K., *op. cit.*, 432. lpp.